

KİTAP TANITIMI

DİN SOSYOLOJİSİNE GİRİŞ

Phil ZUCKERMAN

Çeviri: İhsan ÇAPCIOĞLU-Halil AYDINALP

Ankara: Birleşik Kitabevi Yayınları, 2006, 222 s.

ISBN 975-6665-24-6

Bu kitap, Zuckerman'ın, *Invitation to the Sociology of Religion* başlığıyla 2003 yılında yayınlanan eserinin, Çapcıoğlu ve Aydınalp tarafından *Din Sosyolojisine Giriş* adıyla Türkçe'ye çevirisidir. Çeviri, Prof. Dr. Zeki Aslantürk'ün sunuş, çevirmenlerin önsözü, giriş, sosyoloji ve din, zaman ve mekan, sosyalleşme sürecinde öğrenilen din, din mi? kültür, dini etkileyen sosyal hayat, sosyal hayatı etkileyen din, sonuç (inanç konusu), kaynakça ve dizin kısımlarıyla birlikte toplam 222 sayfadan ibarettir. Çeviri, Birleşik Kitabevi tarafından 2006 yılında basılmıştır. Çevirinin kapak tasarımı da M. İpekoğlu tarafından yapılmıştır. Çevirinin kapak tasarımında, çeşitli dinlerin sembolleri ve sosyolojinin en önemli veri toplama tekniklerinden olan gözlemi sembolize eden "göz" figürü kullanılmıştır. Çevirinin kapağında kullanılan semboller, eserin içeriğini anlatacak güçte ve orijinal bir üslupla dizayn edilmiştir. Kısaca çevirinin baskı kalitesi, kapak dizaynı ve dizini gibi fiziksel özellikleri oldukça kalitelidir.

Aslantürk'ün, çeviriye yazdığı sunuş yazısı, okuyucuya eser hakkında özlü ve yol gösterici mahiyette bilgiler sunmaktadır. Çevirmenler, önsözde Zuckerman'ın eserleri, etkilendiği sosyolojik yaklaşım ve eser ile ilgili oldukça başarılı bir değerlendirme sunmuşlardır. Dolayısıyla çevirideki sunuş ve önsöz kısımları, okuyucuya yol gösterici harita niteliğinde değerlendirilebilir. Bu kısımları okuyanlar, Zuckerman'ın çevirisinde kullandığı yöntem ve teknikleri, fikirlerinin kuramsal ve felsefi arka planı ve bunlar üzerine eserin nasıl inşa edildiğini izleyebilir.

Başka bir dilden eser çevirisi oldukça zor ve uzmanlık isteyen meşakkatli bir iştir. Çeviri için öncelikle hem iyi bir İngilizce hem de iyi bir Türkçe bilmek gerekir. Bununla birlikte sosyoloji ve din sosyolojisinde

bu tür bir yabancı ve anadil bilgisi yeterli olmayabilir. Çünkü, sosyoloji ve din sosyolojisinin metod, teknik, kuram ve kavramlarına, kavramların sembolik ve etimolojik yapılarına ve bütün bunların Türkçe karşılıklarına hakim olmak şarttır. Başka dilde yazılmış eserde kullanılan orijinal kavramlar ve bilime yeni kazandırılmış teknik kavramların Türkçe karşılıklarının bulunması veya yeniden inşası gerekir. Bu açıardan çevirmenlerin başarılı olduğunu eseri okuyanlar fark edeceklerdir. Çevirmenlerin, eserde kullanılan sosyolojik kavramların özüne sadık kalarak Türkçe'ye çevirdikleri görülmektedir. Çeviride kullanılan dil, kavramlar, cümle yapıları ve metnin içeriği orijinal metinle çok uyumludur. Ayrıca, eserde geçen isim ve teknik kavramlar hakkında "notlar" kısmında bilgi verilmesi çevirinin zenginliğini ve başarısını artırmaktadır.

Zuckerman, eserde oldukça sürükleyici ve ilgi uyandırıcı örneklerle kuramsal derinliği ve karmaşıklığı basite indirgemektedir. Eserin bu üslubu, okuyucuyu karmaşık kuramsal tartışma ve eleştirel yaklaşımla sıkımsak yerine her okuyucunun bireysel hayatında karşılaşılabileceği yaşanmış bireysel tecrübelerle, gözlemlerle dinin toplumsal görünümüne yönelik kuramsal kavrayışı ilgi çekici, şaşırtıcı, zaman zaman da hayret uyandırıcı bir işleyiş tarzı ile sunmaktadır. Çevirmenlerin belirttiği gibi eserde bol miktarda kullanılan gözlemler, yaşanmış bireysel tecrübeler ve örnekler "provakatif" değil, din sosyolojisine ilgi duyanların sosyal çevrelerinde sıradan ve rutin olarak karşılaştıkları dinî olguların, esasen din sosyolojisi için ne kadar derin ve büyük bir hazine olduğunu kanıtlamaya yönelik bir tekniktir. Sosyal çevremizde karşılaştığımız bu tür örneklerle hayret uyandırıcı ve şaşırtıcı bir üslupla dikkatimizi çekmektedir. Sosyologlar için, medyada, internette, reklâmlarda, pano ilanlarında ve sosyal çevrelerde gözlemlenen dinî olguların ve dindarlığın değişik görünümünün ne kadar değerli bir veri deposu olduklarını göstermektedir. Aslında Zuckerman'ın bu tekniği, din sosyolojisi öğrencilerine gözlem ve mülakat tekniğinin nasıl uygulanması gerektiğini, sosyal çevrede gözlemlenen dindarlık biçimlerinin nasıl betimleneceğini, bireysel tecrübelerden din sosyolojisinde nasıl yararlanabileceğini, gündelik hayatın akışı içerisinde karşılaşılan dinin değişik boyutlarına sosyolojik olarak nasıl bakılması gerektiğini uygulamalı olarak, oldukça anlaşılır bir dille göstermektedir. Bu yüzden çeviri metodolojik açıdan gözlem tekniğini başarılı bir şekilde kullanmasıyla uygulamalı din sosyolojisi çalışmalarına yol gösterici niteliktedir.

Böylelikle Zuckerman, din sosyolojisi öğrencilerinde sosyolojik tasavvuru ve sosyolojik bakışı geliştirmeyi denemektedir. Bireysel gündelik hayatın akışı içerisinde bize önemsiz görünen, dikkatimizden kaçan

veya hiç de sosyolojik açıdan bakmadığımız dini olaylara, olgulara, sembollere, yaşanmış bireysel tecrübeler, inançlara ve uygulamalara sosyolojik bakışın inceliklerine vurgu yapmaktadır. Bu açıdan çeviri, Türkiye'deki din sosyolojisi öğrencilerinin sosyolojik tasavvuru kazanmalarına büyük katkı sağlayacak düzeydedir. Eser, din sosyolojisi öğrencilerine metodolojiyi, araştırma tekniklerini hem uygulayışı hem de verilerin analizi ve rapor halinde sunulduğu açısından örneklik teşkil edebilir. Aynı zamanda eser, din sosyologu adayları için sosyoloji ve din sosyolojisinin konu ve metot olarak benzerlik ve farklılıklarını gösteren bir yol haritası ortaya koymaktadır. Sosyoloji ile din sosyolojisinin ortak konuları araştırmalarına rağmen din sosyologunun bu konuları nasıl ele alabileceği örneklerle açıklanmaktadır. Bu açıdan eser din sosyologu adaylarına sosyal gruplar, sosyal etkileşim, sosyal kurumlar, sosyal yapılar ve sosyal davranış örüntüleri gibi araştırma konularını din sosyolojisinin nasıl incelediğini göstermektedir.

Eser, metodolojik ve araştırma tekniklerini uygulamasındaki başarısı kadar kuramsal ve kavramsal açıdan başarılı bulunmayabilir. Çünkü eser, yeni bir kuram veya kavram inşa etmemekte, mevcut kuramları eleştirel ve karşılaştırmalı olarak incelememektedir. Din sosyolojisindeki kuramsal yaklaşımların benzerlikleri, farklılıkları, birbirlerini nerelerde ve hangi açılardan eleştirdikleri veya bu kuramların neleri gösterip neleri göstermeyeceği gibi kuramsal yaklaşım eserde yer almamaktadır. Bununla birlikte yazar, zaman zaman bazı büyük teori ve sosyologlara atıfta bulunmaktadır. Onun için bu çalışmayı kuramsal bir din sosyolojisi çalışması olarak tanıtmak yanıltıcı olabilir.

Eser, kuramsal ve kavramsal açıdan gerek klasik gerekse çağdaş kavram ve kuramlara müracaat etmekle birlikte, uygulamalı din sosyolojisi, gözlem, yapılandırılmamış mülakat tekniklerini uygulayışı, hem araştırmacı hem de sosyal çevrede yaşanmış sübjektif bireysel tecrübelerin veri kaynağı olarak objektifleştirilmesi, verilerin analizi ve yorumlanması açılarından orijinaldir. Bu özellikleriyle çeviri, Türkiye'de din sosyolojisi öğrencilerine ve adaylarına oldukça ufuk açıcı, yol gösterici, sosyolojik tasavvurun bireysel ve toplumsal gündelik hayata aktarımı vasıtasıyla elde edilen verilerin sosyolojik olarak analizi ve rapor yazımı vb. gibi uygulama sorunlarına çok çeşitli çözümler üretmesi açılarından önemlidir.

*Hakkı KARAŞAHİN**

* Dr., İnönü Üniversitesi İlahiyat Fakültesi.

